

CBP Waterkwaliteit

Werkingsduur 2023 - 2026

Titel CBP Waterkwaliteit
Subtitel Bijlage van het Crisisplan WL
Datum 02-05-2023
Versie 2.1
Status Definitief
Zaaknr. 2019-Z6907
Documentnr. WLD0C-1816675345-4611

Vrijgave Dit document is tot stand gekomen door Crisisbeheersing in samenwerking met Waterkwaliteit.

Naam	Functie	Rol
Kimm Rovers	Adviseur Crisisbeheersing	Auteur
Freek Althuisen	Vakspecialist Waterkwaliteit	Auteur en inhoudsdeskundige
Gabriël Zwart	Adviseur Waterkwaliteit	Auteur en inhoudsdeskundige

Dit document is vrijgegeven door Bart van den Berg op 2 mei 2023.

Wijzigingenregister

Een calamiteitenbestrijdingsplan is een levend document, nieuwe ontwikkelingen en voortschrijdend inzicht kan aantonen dat er zaken bijgesteld of gemuteerd moeten worden. Vandaar dat dit mutatieregister in dit plan is opgenomen.

Versie	Datum	Reden wijziging	Toelichting	Wijziging door	Paraaf cluster-manager	Paraaf directeur
2.0	08-03-2023	-	Definitief concept			
2.0	14-03-2023	-	Het DT heeft nog enkele vragen en opmerkingen. In het geval die kunnen worden beantwoord en afgedaan akkoord met het stuk.	Kimm Rovers	√	√ Vragen beantwoord op 02-05-2023.
2.1	20-03-2023	Advies van adviseur IV	Systeem Dawaco toegevoegd in par. 2.2 en bijlage II.	Freek Althuisen	√	√ Besproken op 02-05-2023.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Algemeen kader calamiteitenplannen	5
1.2	Relatie met Crisisplan WL	5
1.3	Doel	5
1.4	Leeswijzer	5
1.5	Wettelijke kaders	6
1.5.1	Zorgplicht	6
1.5.2	Beleidsregels	6
2	Netwerkmanagement	7
2.1	Kennisdragers	8
2.2	Informatiemanagement	9
3	Melding en alarmering	11
3.1	Melding incident	11
3.2	Leiding en coördinatie	12
4	Scenario's Waterverontreiniging en maatregelen	14
4.1	Veiligheid	15
4.2	Observatie en maatregelen	16
4.2.1	Mogelijke veldwaarnemingen door Inspecteur/ Achterwacht	16
4.2.2	Metten met de meetkoffer en nitraatstrips	17
4.2.3	Mogelijke maatregelen door inspecteur/achterwacht	17
4.2.4	Mogelijke knelpunten bij het oplossen	19
5	Nazorg	20
6	Documentatie	21
Bijlage I	Afkortingen	23
Bijlage II	Instructie monstername	24
Bijlage III	De bellijst adviseur Waterkwaliteit	26
Bijlage IV	Aandachtspunten	28

1 Inleiding

Waterschap Limburg (WL) heeft als waterbeheerder de taak om voor de hele provincie Limburg te zorgen voor veilige dijken, droge voeten, schoon en voldoende water. Dit calamiteitenbestrijdingsplan (CBP) richt zich op waterkwaliteitsincidenten en -calamiteiten.

Onder een waterkwaliteitsincident wordt verstaan, een incident waarbij het gaat om het aantreffen van chemische stoffen, microbiële of nucleaire verontreiniging, of een verandering in fysische parameters (pH, transparantie, temperatuur, geleidbaarheid), met een schadelijk effect voor dieren, planten en mensen. Daaruit voortvloeiend is een calamiteit op het gebied van waterkwaliteit een (reeks van) gebeurtenis(sen) die leidt tot directe aantasting van de kwaliteit van het oppervlaktewater en/of waterbodem en die direct gevaar of schade kan opleveren voor de volksgezondheid, de land- en tuinbouw, veehouderij, alsmede recreatie en het ecologisch functioneren van gebieden. Daarnaast kan een waterkwaliteitsincident ook op langere termijn gevolgen hebben voor de ecologie en/of de volksgezondheid.

De ernst van een gebeurtenis kan van geval tot geval verschillen en wordt bepaald door de actueel optredende combinatie van de omvang van het verontreinigde water, de gevoeligheid van het oppervlaktewater en/of waterbodem (gebruiksfunctie of natuurfunctie) en de schadelijkheid van de verontreiniging.

Waterkwaliteitsincidenten kunnen verschillende oorzaken hebben, in diverse contexten plaatsvinden en zich uiten in een verscheidenheid aan gevolgen. In dit CBP staan de risico's beschreven ten aanzien van de taakstelling van het waterschap. Het CBP voorziet in de voorbereiding op waterkwaliteitsincidenten en -calamiteiten. Door het nemen van de juiste maatregelen wordt geprobeerd de gevolgen te beperken en de situatie beheersbaar te houden.

Als hulpmiddel bij de beoordeling en de aanpak van waterkwaliteitsincidenten zijn instructiekaarten gemaakt voor diverse situaties. Deze instructiekaarten zijn aan dit plan toegevoegd als bijlage en geven handvatten voor de beoordeling en vervolgacties (zie WLD0C-421169432-6897). Onderstaande tabel laat een overzicht zien van de typen waterkwaliteitsincidenten in het watersysteem (oppervlaktewater en waterbodem). De mogelijke effecten en maatregelen staan uitgebreid beschreven in de instructiekaarten.

Typen waterkwaliteitsincidenten	Voorbeelden (oorzaken en gevolgen)
I Lozing, dumping, storting	Lozing op of verontreiniging van het oppervlaktewater door veel verschillende oorzaken. De kwaliteit van het oppervlaktewater wordt aangetast. Een lozing of verontreiniging kan ook invloed hebben op de waterbodem.
II Nucleair ongeval	Besmetting van het oppervlaktewater met radioactiviteit (problemen met kerncentrales, terrorisme, oorlog).
III Uitbraak van ziekteverwekkende micro-organismen	Botulisme, Legionella, Ralstonia (aardappelziekte) en andere infectieuze micro-organismen.
IV Verstoring evenwicht gerelateerd aan waterkwaliteit	Verstoring van het natuurlijk evenwicht in oppervlaktewateren die leidt tot problemen met zuurstof, nutriëntenconcentratie (overbemesting), troebelheid, temperatuur, overmatige algen groei (waaronder ook blauwalgen).

Tabel 1: Overzicht typen waterkwaliteitsincidenten in het watersysteem.

1.1 Algemeen kader calamiteitenplannen

Elk waterschap heeft in het kader van **Art. 5.29** van de Waterwet een verplichting om een overkoepelend calamiteitenplan op te stellen. WL heeft een dergelijk plan (Crisisplan WL). Het doel van dat plan is tweeledig:

1. Op hoofdlijnen vastleggen hoe het waterschap zich organiseert en hoe het waterschap optreedt bij een crisis;
2. Betrokken medewerkers, bestuurders en netwerkpartners daarover informeren.

Dit calamiteitenbestrijdingsplan is afgestemd op de crisis- en calamiteitenplannen van de betrokken veiligheidsregio's, waterbeheerders en andere relevante landelijke planvorming.

1.2 Relatie met Crisisplan WL

Dit calamiteitenbestrijdingsplan maakt deel uit van het crisisplan WL. Het crisisplan bevat de algemene informatie en algemene kaders en uitgangspunten voor het optreden van het waterschap bij een calamiteit of crisis. In dit bestrijdingsplan is hiervan gebruikgemaakt en nader ingevuld.

1.3 Doel

Het calamiteitenbestrijdingsplan Waterkwaliteit WL (hierna CBP Waterkwaliteit) richt zich op incidenten en calamiteiten met betrekking tot effecten op de waterkwaliteit binnen het beheergebied van WL. Incidenten en calamiteiten kunnen zich namelijk ook buiten/bovenstrooms van het beheergebied van WL voordoen. Het plan geeft handvatten voor het duiden van de ernst van een waterkwaliteitsincident en het betrekken van crisispartners voor:

- Het informeren van alle betrokken partijen over de waterverontreiniging en het effectgebied;
- De informatie-uitwisseling tussen alle partijen voor een gedeeld beeld van de (verwachte) situatie: alle betrokken partijen acteren vanuit dezelfde verwachte situatie;
- Afstemming over beheersmaatregelen en de effecten hiervan.

Het specificeert de raakvlakken tussen WL en ketenpartners en bevat de kaders waarbinnen WL opereert bij waterkwaliteitsincidenten. Met dit plan wordt beoogd de bestrijding van waterkwaliteitsincidenten en -calamiteiten te optimaliseren.

1.4 Leeswijzer

Dit plan is onderdeel van het Crisisplan WL en opgebouwd aan de hand van een vast format. In de inleiding is het algemeen kader calamiteitenplannen, de relatie met het Crisisplan WL en het doel van dit plan opgenomen. Daarna volgen de wettelijke kaders (zorgplicht en beleidsregels).

In hoofdstuk 2 is het netwerk van WL rondom waterkwaliteitsincidenten opgenomen en het informatiemanagementproces. Hoofdstuk 3 richt zich op het proces van melden en alarmeren, vanaf het ontvangen van de melding tot en met het moment van opschalen. Voor meer informatie over het verdere verloop van het opschalingsproces wordt verwezen naar het Crisisplan WL. In hoofdstuk 4 volgen desbetreffende scenario's en is er aandacht voor veiligheid, observatie en maatregelen in het veld en hoofdstuk 5 richt zich op nazorg. In het laatste hoofdstuk wordt verwezen naar relevante documenten.

In de bijlage is de lijst met afkortingen opgenomen, de instructie monsternamen, meer informatie over de bellijst adviseur Waterkwaliteit en (algemene) aandachtspunten (voor de beoordeling van het waterkwaliteitsincident).

1.5 Wettelijke kaders

1.5.1 Zorgplicht

Het waterschap volgt de zorgplicht voor waterkeringen. Deze is verplicht bij wet. WL heeft bepaald dat het dit ook doet op uniforme wijze voor het watersysteem en dus ook voor waterkwaliteit. De basiseisen van de zorgplichtactiviteit calamiteitenzorg zijn van toepassing op dit bestrijdingsplan en luiden als volgt:

1. Periodiek wordt de aanwezigheid en de staat van onderhoud van de noodvoorzieningen gecontroleerd.
2. Er wordt opgeleid, getraind en geoefend volgens een OTO-plan (Opleiden, Trainen en Oefenen).
3. Oefeningen en/of calamiteiten worden tijdig geëvalueerd en leiden, waar nodig, tot geactualiseerde plannen en/of werkinstructies.

1.5.2 Beleidsregels

Voorschriften die van toepassing zijn op waterkwaliteit betreffen:

- Kaderrichtlijn Water (KRW): Europese regels over onder andere ecologie en waterkwaliteit, die in de landelijke wetgeving verankerd dient te zijn.
- Activiteitenbesluit milieubeheer voor inrichtingen: Algemene regels waaraan 'inrichtingen' dienen te voldoen.
- Besluit lozen buiten inrichtingen: Algemene regels voor overige lozingen (niet inrichtingen).
- Besluit lozing afvalwater huishoudens: Regels voor lozingen van huishoudelijk afvalwater.
- Besluit bodemkwaliteit: Regels voor het toepassen van grond en bouwstoffen.
- Waterwet artikel 6.2: Regels voor handelingen in watersystemen.
- Keur, zorgplicht art. 3.1: Regels voor activiteiten in en nabij oppervlaktewaterlichamen.

2 Netwerkmanagement

Bij de bestrijding van calamiteiten op het gebied van waterkwaliteit, is samenwerking met partners in de hulpverlening essentieel. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de partijen met wie mogelijk afstemming moet plaats vinden. Of er afstemming plaats moet vinden wordt bepaald door de intern betrokkenen. De contactgegevens van alle ondergenoemden zijn te vinden onder zaak 2019-Z6907. Het totale overzicht van netwerkpartners op hoofdlijnen is opgenomen in de bestuurlijke netwerkkaart Oppervlaktewater en Waterkeringen en is te raadplegen via de website van het Nederlandse Instituut Publieke Veiligheid.

Betrokken disciplines Waterschap Limburg Intern: • Bellijst adviseurs waterkwaliteit • Vakspecialisten en Toezicht & Handhaving • Inspecteurs en achterwachten • Werkvoorbereiders en incidentenwachten • Crisisbeheersing		
Partijen uit Algemene kolom die directe afstemming hebben met waterkolom: • Veiligheidsregio Limburg Noord • Veiligheidsregio Zuid-Limburg • Provincie • Gemeenten	Partijen uit Waterkolom die informatie uitwisselen en afstemmen binnen eigen kolom: • Waterschap Limburg • Waterschapsbedrijf Limburg (WBL) • Waterleiding Maatschappij Limburg (WML) • Rijkswaterstaat Zuid-Nederland (RWS ZN) • Watermanagement Centrum Nederland (WMCN) • Unie van Waterschappen (UvW) • Waterschap Aa en Maas • Waterschap De Dommel	Buitenlandse partijen¹ die directe afstemming en informatie-uitwisseling hebben met waterkolom in verband met grensoverschrijdende wateren: • Duitse overheidsinstanties op het gebied van Waterbeheer en Milieu : Landesamt für Natur, Umwelt und Verbraucherschutz Nordrhein-Westfalen (Lanuv), N4 (Netwerk Nederlandse- en NRW Niet politie gerelateerde crisisbeheersing), Bezirksregierung Düsseldorf, Kreis Heinsberg/Bezirksregierung Köln. • Vlaamse overheidsinstanties op gebied van Waterbeheer en Milieu: Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) en De Vlaamse Waterweg (DVW) • Waalse overheidsinstanties op gebied van Waterbeheer en Milieu: Service Public de Wallonië (SPW) en Provincie Luik
Overheidsorganen op afstand die geraadpleegd kunnen worden als kennisdragers: • Helpdesk Water • Crisis Expert Team milieu en drinkwater • Inspectie Justitie en Veiligheid • Inspectie Leefomgeving en Transport • Landelijke Coördinatiecommissie Milieuverontreiniging Water • Milieu Ongevallen Dienst (MOD) van het RIVM		

Tabel 2: Partijen waarmee afstemming kan worden gezocht

¹ België: Alleen hele grote crisis (zoals overstromingen juli 2021) hebben betrekking op federaal niveau. Waterkwaliteitsincidenten zullen zich hoogstens op gewestelijk niveau bevinden.

2.1 Kennisdragers

In deze paragraaf volgt meer informatie over de kennisdragers zoals genoemd in tabel 2.

Helpdesk Water

De Helpdesk Water is onderdeel van het Informatiepunt Leefomgeving (IPLO). IPLO bundelt informatie over bodem, bouwen, water, milieu en de Omgevingswet. Daarnaast ondersteunt IPLO overheden, maatschappelijke organisaties en bedrijven bij het werken met de Omgevingswet en het digitaal stelsel in de praktijk. (Helpdesk Water, z.j.)

Crisis Expert Team milieu en drinkwater (CET-md)

Het CET-md is een expert- en adviesnetwerk waarin de kennis van acht (overheids)instellingen en kennisinstituten is gebundeld. Hulpdiensten en overheden kunnen bij crisis op het gebied van milieu en drinkwater een beroep doen op de expertise van dit netwerk. (Brochure Crisis Expert Team milieu en drinkwater (CET-md), 2023)

Landelijke Coördinatiecommissie Milieuverontreiniging Water (LCM)

De LCM komt in actie bij een melding van een chemische, biologische of nucleaire waterverontreiniging. Bijvoorbeeld bij een lozing die de waterkwaliteit ernstig in gevaar kan brengen. De LCM informeert de betrokken partijen over de aard en effecten van de verontreiniging en adviseert over eventuele maatregelen die getroffen kunnen worden, bijvoorbeeld om nadelige effecten voor het milieu te beperken. (Crisisadvisering, z.j.)

Milieu Ongevallen Dienst (MOD) van het RIVM

De MOD kan bij een incident met chemische of biologische stoffen gealarmeerd worden. De MOD ondersteunt de brandweer en lokale hulpverleners door het maken van risicoschattingen van de effecten op de gezondheid en het milieu. Dit wordt gedaan door het meten van gevaarlijke stoffen in lucht, bodem en water en het doen van verspreidingsberekeningen. De MOD beschikt over geavanceerde meetapparatuur waarmee ter plekke metingen kunnen worden gedaan. Ook is een team van deskundigen beschikbaar op het gebied van monsternamen, metingen en analyses, verspreidingsberekeningen en toxicologie. De expertise van de MOD is 24 uur per dag beschikbaar. Branden, persoon onwel, vreemde lucht en onbekende stof zijn voorbeelden van incidenten waarbij de MOD van toegevoegde waarde kan zijn. (CBRN incidenten en de Milieu Ongevallen Dienst van het RIVM, z.j.)

2.2 Informatiemanagement

Het Netcentrisch Werken (NCW) is een belangrijk onderdeel binnen het informatiemanagementproces van de crisisorganisatie. Het NCW is een werkwijze met als doel continu te beschikken over een actueel situationeel gedeeld beeld. Dit principe van informatie gestuurd werken geeft het proces van leiding & coördinatie bij crisismanagement en rampenbestrijding meer snelheid, daadkracht en doelgerichtheid. Hierop moet de informatie-inhoud van het beeld zijn toegesneden en vereist voortdurende interactie tussen de processen informatiemanagement en leiding & coördinatie.

Het komen tot een actueel, gedeeld totaalbeeld vereist van alle betrokkenen een gerichtheid op het snel en breed delen van beschikbare informatie. Actualiteit van het beeld kan alleen worden bereikt door informatie vroegtijdig en dicht bij de bron in te voeren en bij te houden. Zelfs als er nog onzekerheden in de informatie zitten, is het van belang om dit expliciet te vermelden, het delen van deze informatie kan dan juist bijdragen aan een snelle validatie ervan.

De inhoudelijk deskundigen en degenen die dicht bij de bron zitten zijn verantwoordelijk voor de inhoud van de informatie terwijl het informatiemanagement verantwoordelijk is voor het delen en laten stromen van informatie. De gewenste informatie is altijd opgebouwd uit een beschrijvend deel (tekst) en een visueel deel (beeld bestaande uit kaartjes, foto's, filmpjes, etc.). Deze werkwijze wordt tijdens de warme fase (bij opschaling) ondersteund door het Landelijk Crisismanagement Systeem (LCMS) dat volgens het proces informatiemanagement is ingericht om in de juiste informatiebehoefte te kunnen voorzien.

Het LCMS wordt gebruikt om een actueel en gedeeld beeld te onderhouden ter ondersteuning van de netcentrische werkwijze (met ketenpartners). Het wordt gebruikt door diverse ketenpartners waaronder de 25 veiligheidsregio's in Nederland en Rijkswaterstaat. Ook WL is gecertificeerd om met dit systeem te werken na de geslaagde Go-Live oefening op 9 december 2021.

Voor het managen van dit proces zijn in de crisisorganisatie WL belangrijke rollen weggelegd voor de informatiecoördinator (ICO), de geografisch informatiemedewerker (GIM) en de informatiemanager (IM). Meer informatie over deze rollen is te vinden in het Rollenboek WL (2020-D81734).

In de koude fase worden intern andere systemen gebruikt om logging en registratie bij te houden, te weten:

Infor-OBS

Het systeem infor-OBS wordt intern gebruikt door de werkvoorbereider en inspecteurs om werkorders te registreren voor (andere) inspecteurs, handhaving, of de aannemer. Dit betreft meldingen die tijdens kantoortijden door de lijnorganisatie worden opgepakt. Wanneer er sprake is van een incident met bekende oorzaak, wordt deze verder geregistreerd in PowerBrowser.

TOPdesk

Het systeem TOPdesk wordt intern gebruikt door de incidentenwacht en de monitoringswacht voor logging, registratie en informatiedeling. Dit betreft meldingen/incidenten, die (veelal) buiten kantoortijden, door de lijnorganisatie worden opgepakt.

PowerBrowser

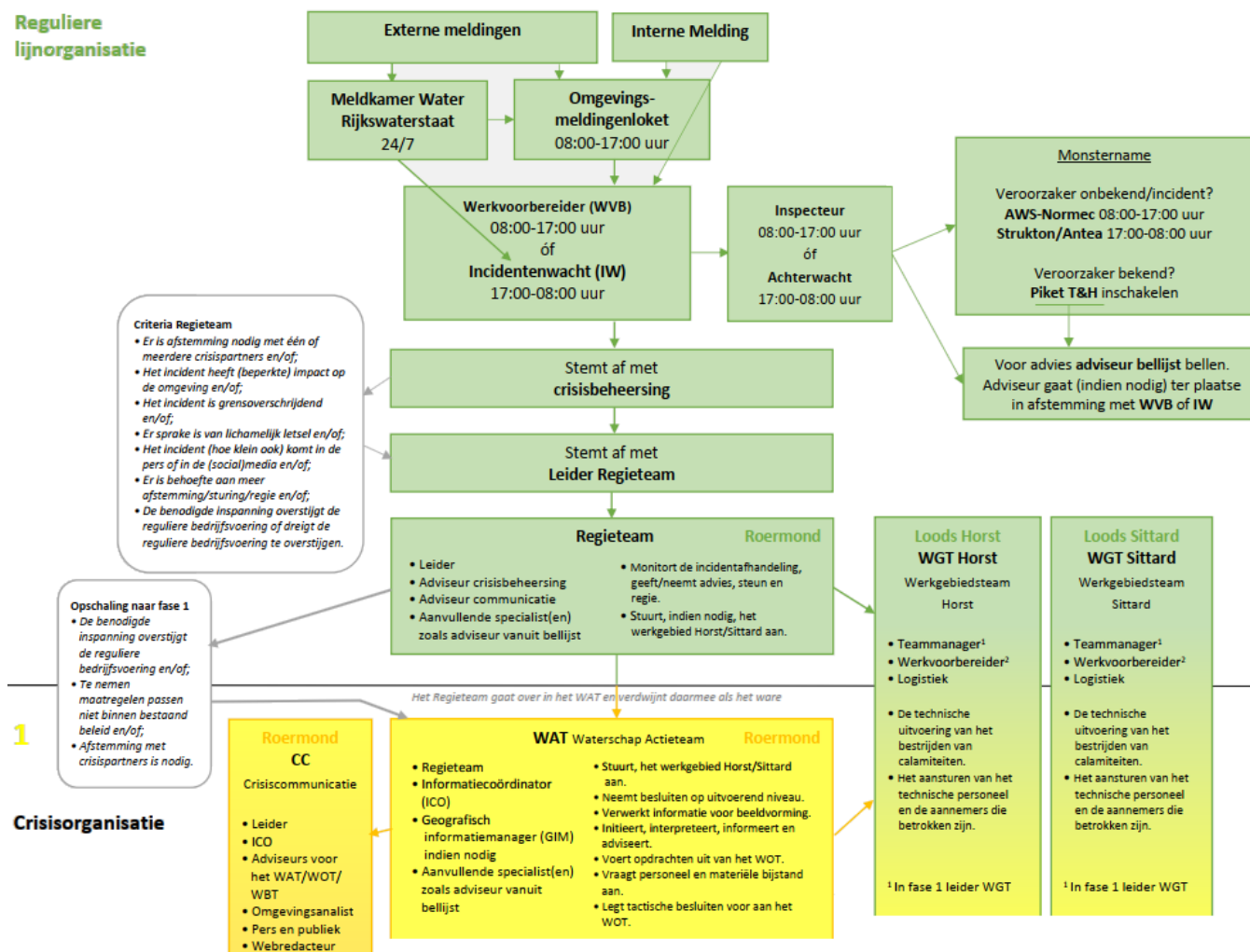
Het systeem PowerBrowser wordt intern gebruikt door Toezicht en Handhaving voor logging en registratie wanneer er sprake is van een incident met een bekende oorzaak. PowerBrowser is direct gelinkt met Govermaxx.

Dawaco

De databaseprogramma's Dawaco Ecologie en Dawaco Handhaving worden intern gebruikt door IDM, ABH, K&O en VTH voor de opslag van waterkwaliteitsdata. Deze data bestaan onder andere uit bemonsteringen in het oppervlakte-, afval- en grondwater en de waterbodem.

3 Melding en alarmering

Het onderstaande stroomschema geeft weer welke stappen worden genomen vanaf het moment dat een waterkwaliteitsmelding WL bereikt tot en met de opschaling naar de crisisorganisatie. Onder deze afbeelding wordt tekstueel beschreven hoe deze stappen verlopen.

Afbeelding 1: Illustratie opbouw crisisorganisatie bij waterkwaliteitsincidenten (Voor de volledige weergave, zie WLDOC-903751146-5817). Let op, werktijden van werkvoorbereiders kunnen afwijken!

3.1 Melding incident

Het opstarten van de daadwerkelijke bestrijding van een incident of calamiteit begint met een melding. Deze meldingen worden gedaan door interne medewerkers, ketenpartners of de omgeving (burgers en bedrijven). De meeste meldingen komen bij WL binnen via de Meldkamer Water, deze is 24/7 bereikbaar, of het omgevingsmeldingenloket WL. Zij zetten de melding binnen kantoortijden door naar de werkvoorbereider (08:00-17:00 uur) en buiten kantoortijden (17:00-08:00 uur) naar de incidentenwacht.

Vervolgens wordt de melding door de werkvoorbereider/incidentenwacht geregistreerd in het daarvoor bestemde systeem en in behandeling genomen. De werkvoorbereider/incidentenwacht

stuurt, indien nodig, de inspecteur (08:00-17:00 uur) of achterwacht (17:00-08:00uur) ter plaatse voor de verdere beeldvorming. Eenmaal ter plaatse stemt de werkvoorbereider/incidentenwacht met de inspecteur/achterwacht af welke gepaste maatregelen genomen dienen te worden. Voor advies kan gebruikgemaakt worden van de adviseurs van de bellijst waterkwaliteit. De adviseur gaat indien nodig in afstemming ter plaatse.

Als monstername noodzakelijk is in verband met juridische redenen dan wordt piket toezicht & handhaving ingeschakeld door de werkvoorbereider/ incidentenwacht. Is de veroorzaker onbekend of gaat het om een incident, dan wordt het desbetreffende laboratorium voor monsternamen en analyse ingeschakeld. Voor meer informatie aangaande monsternamen, zie bijlage II.

Wanneer (ter plaatse) blijkt dat minstens een van de onderstaande criteria geraakt wordt, dan stemt de werkvoorbereider/incidentenwacht af met Crisisbeheersing:

- er is afstemming nodig met één of meerdere crisispartners;
- het incident heeft (beperkte) impact op de omgeving;
- het incident is grensoverschrijdend;
- er sprake is van lichamelijk letsel;
- het incident (hoe klein ook) komt in de pers of in de (social)media;
- er is behoefte aan meer afstemming/sturing/regie;
- de benodigde inspanning overstijgt de reguliere bedrijfsvoering of dreigt de reguliere bedrijfsvoering te overstijgen.

3.2 Leiding en coördinatie

Crisisbeheersing stemt vervolgens met de leider van het Regieteam af of het nodig is om het Regieteam te activeren. Het Regieteam monitort de incidentafhandeling en geeft/neemt advies, steun en regie. Indien nodig stuurt het Regieteam de werkgebieden Horst en Sittard aan voor de operationele uitvoering van maatregelen in het veld (zoals het afdammen van een verontreinigde beek) ten aanzien van het incident. Het besluit wordt genomen door de werkvoorbereider/incidentenwacht. Het Regieteam bestaat uit:

- Leider Regieteam
- Adviseur crisisbeheersing
- Adviseur communicatie
- Aanvullende specialist(en), zoals de adviseur Waterkwaliteit vanuit de bellijst.

De adviseur communicatie geeft uitvoering aan het crisiscommunicatieplan. Dit plan geeft invulling aan de werkwijze van WL op het gebied van crisiscommunicatie tijdens een incident of calamiteit. Voor meer informatie wordt verwezen naar het Crisiscommunicatieplan WL.

Indien een van de volgende opschalingscriteria wordt geraakt, dan wordt opgeschaald naar coördinatiefase 1, het Waterschap Actieteam (WAT):

- de benodigde inspanning overstijgt de reguliere bedrijfsvoering;
- te nemen maatregelen passen niet binnen bestaand beleid;
- afstemming met crisispartners is nodig.

Het WAT heeft dezelfde samenstelling als het Regieteam aangevuld met een informatiecoördinator en geografisch informatiemedewerkers om het Landelijk Crisis Management Systeem (LCMS) te kunnen vullen. De registratie in Infor-OBS of TOPdesk stopt en gaat vervolgens over in het LCMS. Anders dan het Regieteam is het WAT bevoegd om besluiten te nemen over de operationele

incidentbestrijding. Alle acties die vanaf het moment van opschaling genomen worden, vinden dan dus ook plaats naar aanleiding van besluiten door de leider WAT.

Voor meer informatie over het verdere verloop van het opschalingsproces wordt verwezen naar het Crisisplan WL.

4 Scenario's Waterverontreiniging en maatregelen

Dit bestrijdingsplan is gericht op het verhelpen van een aantal lozingen/ oorzaken en op het wegnemen van effecten. In de instructiekaarten behorende bij het CBP Waterkwaliteit (zie WLDOC-421169432-6897) zijn per oorzaak en per waarneming instructies opgesteld als leidraad voor de bestrijding.

In onderstaande tabel staan links de 'oorzaken' en rechts de bijbehorende waarnemingen. De kans dat een waarneming plaatsvindt bij een bepaalde lozing is ondergebracht in drie categorieën: 'groot', 'klein' of 'niet' aanwezig. Bij elke waarneming en oorzaak hoort één instructiekaart. Bij een melding kun je het incident benaderen vanuit de 'waarnemingen' (instructiekaarten A1 t/m A7) of vanuit 'oorzaken' (instructiekaarten B1 t/m 9).

Oorzaken	Instructiekaart	Waarnemingen							
		Dode/ zieke vissen	Dode/ zieke vogels	Andere dode dieren, (macro - fauna)	Dode flora	(Blauw) Algen	Drijf-laag	Stank	Water ver - kleuring
		A1	A2	A1 & A2	A3	A4	A5	A6	A7
Rioolwaterlozing	B1	Groot	Niet	Klein	Niet	Groot	Groot	Groot	Groot
Mest of gierlozing	B2	Groot	Niet	Klein	Niet	Groot	Groot	Groot	Groot
Lozing gewasbeschermingsmiddelen of Ontsmettingsmiddel	B3	Groot	Klein	Klein	Groot	Niet	Niet	Niet	Niet
Olielozing	B4	Klein	Klein	Niet	Niet	Niet	Groot	Groot	Groot
Tankauto-ongeval	B5	Groot	Klein	Klein	Klein	Niet	Klein	Klein	Klein
Bluswaterlozing	B6	Klein	Niet	Niet	Niet	Niet	Groot	Niet	Klein
Industriële lozing (BRZO en andere)	B7	Groot	Klein	Groot	Groot	Niet	Klein	Groot	Groot
Dumping of storting	B8	Groot	Niet	Klein	Klein	Niet	Klein	Groot	Klein
Botulisme en/of vogelgriep	B9	Klein	Groot	Klein	Niet	Niet	Niet	Niet	Niet

Tabel 3: De kans op deze waarneming bij genoemde oorzaak is 'groot', 'klein' of; 'niet' aanwezig.

Overige waterkwaliteitsincidenten

Naast de oorzaken en waarnemingen zijn er ook nog andere soorten meldingen, die betrekking hebben op onderstaande categorie 'overige waterkwaliteitsincidenten' (instructiekaarten C1 t/m C2).

Incident	Instructiekaart	Actie
Radio-actieve lozing of nucleaire ongevallen	C1	Maatregel: Onmiddellijk contact opnemen met hulpdiensten en zorgdragen voor je eigen veiligheid! In het Nationaal meetplan voor metingen in water bij nucleaire ongevallen (Rijkswaterstaat, 2021) en het Nationaal Plan Kernongevallen (NPK) worden twee categorieën van nucleaire ongevallen onderscheiden, namelijk: - Categorie A (beleidsverantwoordelijkheid ligt bij het Rijk) - Categorie B (verantwoordelijkheid ligt bij burgemeester van de betrokken gemeente):
Kanalen en Maas	C2	Wanneer zich een chemisch incident voordoet in kanalen of Maas dient de adviseur Waterkwaliteit en Ecologie benaderd te worden. Mocht het incident een chemische calamiteit zijn in de kanalen of de Maas, dient direct contact te zoeken met RWS en Aa en Maas. Maatregelen worden gezamenlijk bepaald.

Tabel 4: Overige waterkwaliteitsincidenten.

Bestaande protocollen

Naast de genoemde instructiekaarten zijn er al enkele bestaande protocollen. Deze zijn te vinden in de documentatie in hoofdstuk 6.

4.1 Veiligheid

Algemeen

- Vermijd direct contact met chemische stoffen, dode dieren en verontreinigd water of pas de benodigde bescherming toe. Vaak is het kort na het incident onbekend om welke stoffen of infectierisico's het gaat.
- Neem altijd de hoogste voorzorgsmaatregelen in acht, zolang de lading onbekend is.
- Was na afloop je handen / reinig de spullen.
- Veroorzaker wil niet meewerken; dit kan leiden tot ongewenst of zelfs agressief gedrag. Houd hier rekening mee, de-escaleer, neem afstand, ga weg. Schakel jouw leidinggevende in. Bel piket toezicht en handhaving. Zie ook het protocol Omgaan met Publieksagressie
- Bij twijfel neem contact op met je teammanager of een vakinhoudelijk specialist.

Specifiek

- Rioolwater kan allerlei ziektekiemen bevatten. Was na afloop je handen / reinig de spullen.
- Gewasbeschermingsmiddelen zijn slecht voor je gezondheid. Was na afloop je handen / reinig de spullen.
Gewasbeschermingsmiddelen zijn ook schadelijk voor het milieu en de effecten zijn meestal zeer ernstig. Zelfs een zeer kleine lozing kan grote milieuschade veroorzaken. Eén dopje onverdund gewasbeschermingsmiddel kan 20 km sloot zwaar verontreinigen.
- Meststoffen / mest werkt irriterend op de huid.
- Vloeibare mest in een afgesloten ruimte (kelder, container, silo, put, mesttank) kan zeer gevaarlijk zijn vanwege de gassen (onder andere H₂S, methaan, NH₃, HCN) en de zuurstofloosheid in de ruimte. In sommige gevallen kan één ademdeug genoeg zijn om buiten westen te raken. Niet betreden!
- Let op gevarenborden die aangeven wat de inhoud van de tankauto teweeg kan brengen. Zoek naar risicokaarten van de desbetreffende stof(fen).
- Meld je bij de officier van dienst of de bevelvoerder brandweer om het terrein op te komen.
- Zelf geen opruimwerkzaamheden starten bij afvalstoffen van een onbekend aard. Bij opruimen overweeg het inschakelen van een gespecialiseerd bedrijf via de werkvoorbereider/incidentenwacht. Deze stemt dit af met de teammanager of Operationeel Leider. Let op persoonlijke veiligheid; vermijd direct contact met de afvalstoffen of neem de benodigde bescherming. Was na afloop je handen / reinig de spullen.
- Voor drugsdumpingen en asbest zijn Arbo-afspraken gemaakt, zie Landelijk Protocol Drugsafval (WLD0C-903751146-5965).
- Schakel altijd de hulpdiensten in via de incidentenwacht/werkvoorbereider bij twijfel over de afvalstoffen of de persoonlijke veiligheid. De werkvoorbereider/incidentenwacht neemt dan contact op met de meldkamer brandweer en vraagt naar de Adviseur Gevaarlijke Stoffen (AGS). Als de hulpdiensten aanwezig zijn, meld je dan namens Waterschap Limburg bij de Officier van Dienst of de bevelvoerder van de brandweer en bespreek de stand van zaken. Wanneer er door de veiligheidsregio opgeschaald wordt naar een Commando Plaats Incident (CoPI) dan vraag je de incidentenwacht een liaison CoPI ter plaatse te sturen.

Aandacht voor de omgeving

Naast de hierboven benoemde veiligheidsaspecten zijn er nog enkele aspecten die specifiek op de omgeving betrekking hebben:

- Denk na over overlast en risico voor de volksgezondheid, vooral in het bewoond gebied. Zet de omgeving af met een lint.
- Plaats waarschuwborden bij botulisme. Botulisme kan een serieus risico zijn voor dier (en uitzonderlijk mens). Als kadavers blijven liggen kan een botulisme-explosie optreden.
- De geloosde stof is ongewenst in het oppervlaktewater. Sommige stoffen kunnen in zeer kleine hoeveelheden al grote schade aanrichten. Bij een kleine watergang met een grote lozing is de directe milieuschade vaak groot.
- Neem contact op met team Toezicht en Handhaving, wanneer het zwemwater betreft.
- Informeer RWS en WML als het gaat om lozingen in de Maas.
- Informeer het bevoegde gezag, provincie of gemeente, als het gaat om lozingen op landbodem. Bij lozingen op de Maas informeer RWS en WML.
- Bij vermoeden van overtreding schakel handhaving in (politie kan ook) om contact op te nemen met de vermoedelijke veroorzaker en deze aansprakelijk stellen en in staat stellen de verontreiniging op te ruimen.
- In geval van (vermoedelijke) overtreding bovenstrooms (buitenland) contact opnemen met de relevante buitenlandse partner(s).
- BRZO²-bedrijven zijn verantwoordelijk voor eigen crisisbestrijding.

4.2 Observatie en maatregelen

Gedetailleerder overzicht in instructiekaarten, zie WLD0C-421169432-6897.

4.2.1 Mogelijke veldwaarnemingen door Inspecteur/ Achterwacht

- Als er geur waarneembaar is: wat is de geur?
- Wat is de kleur van het oppervlaktewater?
- Treedt er schuimvorming op?
- Is er een drijflaag zichtbaar?
- Hoeveelheid verontreinigd water (**liter/min**) t.o.v. afvoer watergang?
- Wat is de grootte en spreiding van het verontreinigde water of 'pluim'?
- Zijn er dode of naar lucht happende vissen aanwezig? Waar? Hoeveel?
- Is er dode flora, afgestorven vegetatie te zien?
- Zijn er kenmerken die duiden op botulisme? (Watervogels vertonen verlamingsverschijnselen aan kop en vleugels. Ze verdrinken vaak doordat de nekspieren verlamd zijn. Vissen vertonen verlamingsverschijnselen)
- Zijn er rondom de locatie gewasbeschermingsmiddelen gebruikt of andere activiteiten?
- Welke activiteiten vinden dagelijks plaats in het bedrijf dat brandt?
- Welke stoffen kunnen in het oppervlaktewater komen?
- Zijn er gevarenborden bekend van de stof?
- Is het een BRZO¹-bedrijf?
- Is het gedumpte afval of storting bekend? (Bijv. afval synthetische drugs in vaten of asbest).
- Vraag omstanders hoelang de lozing al duurt.
- Noteer locatie, tijdstip, oorzaak van de lozing.
- Maak foto's en sla deze op in Govermaxx.
- Informatie inwinnen bij andere instanties.
- Vraag advies aan adviseurs waterkwaliteit over de gedane waarnemingen!

² Besluit risico's zware ongevallen

4.2.2 Meten met de meetkoffer en nitraatstrips

Het meten met de meetkoffer wordt in eerste instantie uitgevoerd door de inspecteur/aanspreekpunt van de inspectieteams in het desbetreffende gebied waar het incident is waargenomen. Wanneer er sprake is van een incident, waarbij niet direct een interpretatie gemaakt kan worden, wordt de adviseur Waterkwaliteit ingeschakeld. Deze adviseur kan ter plekke komen om zijn/haar inzichten te delen met de inspecteur.

- Meet geleidbaarheid (groter dan 1000 $\mu\text{S}/\text{cm}$ --> neem contact op met adviseur Waterkwaliteit)
- Meet nitraatconcentratie met nitraatstrip (groter dan 10 mg $\text{NO}_3\text{-N}/\text{liter}$ --> neem contact op met adviseur Waterkwaliteit)
- Meet het zuurstofgehalte, bij een gehalte lager dan 1 mg O_2/l kan vissterfte optreden.
- Meet de zuurgraad, wanneer deze hoog groter dan 9 en lager dan 5,5 is overleg met adviseur Waterkwaliteit)

4.2.3 Mogelijke maatregelen door inspecteur/achterwacht

Als het kan en het is veilig, zet dan zo snel mogelijk 'de kraan dicht', zodat de situatie niet verder verslechtert. Als het een lozing betreft: Betrek Toezicht en Handhaving en stop de lozing. Let op! het toepassen van (spoedeisende) bestuursdwang kan alleen toegepast worden door het bestuur (eventueel gemandateerd in de ambtelijke organisatie). Na het stopzetten van de lozing is vaak de keuze tussen:

1. Indammen/isoleren (voorkom verdere verspreiding)
2. Doorspoelen (verdun de verontreiniging en zorg dat de verontreiniging snel het systeem uit is).

Ga na wie de eigenaar van het desbetreffende water is. Plaats/laat waarschuwborden plaatsen en informeer de omgeving via communicatie. Indien het een officiële zwemwaterlocatie betreft, meld het dan bij de inspecteurs Wet Hygiëne en Veiligheid Badinrichtingen en Zwemgelegenheden binnen team Toezicht & Handhaving of de clustermanager handhaving.

Welke van de twee wordt gekozen hangt af van de situatie. Is het mogelijk af te dammen? Wat zijn de gevolgen van afdammen (wateroverlast/overstromingen/weersverwachting)? Is het mogelijk om er extra water op te zetten om het probleem snel weg te spoelen? Wanneer je afdamt moet er daarna iets gebeuren met het verontreinigde water. Een monster nemen om de verontreiniging te meten kan, maar vaak laat de uitslag meerdere dagen (soms weken) op zich wachten. Je kan het water dat is afgedamd/geïsoleerd ook afvoeren, wat erg kostbaar is. Overleg samen met adviseur Waterkwaliteit welke maatregelen gepast zijn.

Wanneer de verontreiniging is verwijderd moet de vroegere toestand zo goed mogelijk hersteld worden. Zodat het ecosysteem daarna weer zelf kan herstellen.

Indammen of isoleren verontreiniging	Beperken en verwijderen verontreiniging	Herstel voormalige toestand
- Afdammen (grond, rijplaten) - Olieschermen plaatsen - Duikers afdichten - Inlaten afsluiten - Sluizen dicht - Afsluiter plaatsen bij puntlozingen - Stuwen dicht/omhoog - Gemalen stilzetten - Zijwateren afschermen - Omleiden van oppervlaktewater naar riool - Bassins/tanks/vloeis tofzakken benutten - Hemelwaterriool als berging gebruiken	- Geheel afvoeren (m) - Voorkom dat het vervuilde water stilstaand water bereikt; grotere impact. - Olie absorberend materiaal inzetten (m) voor verwijderen olie - Gecontroleerd weg laten stromen (stel minst schadelijke route vast) - Verversen - Doorstroming bevorderen (verdunning). - Analyseer dode vogels bij het 'Wageningen Bioveterinary Research. Dagelijkse controle op locatie - Zuurstof inbrengen (g/t/WL) - Neutraliseren/reduceren - Sliblaag verwijderen - Taluds opschonen (voorkom verdere verspreiding). - Afvoeren naar RWZI per as of via riool (eerst contact WBL) - Afvoer stoffen ongewenste stoffen van ongevallenterrein (t) - Afvoer van ongevallenvoertuig en lading (b) - Maatregelen om te voorkomen dat ongewenste stoffen in het oppervlaktewater kunnen komen (g) - Afvoer afvalwater (bv bluswater) van bedrijfsterrein/riolering en afvoer naar verwerker (t/g) - Dode dieren opruimen, eventueel vissen wegvangen en overzetten (WL/g/t) - Neem contact met 'coördinator' IDM-monitoring om monsters te laten nemen en analyseren	- Handel snel om langdurige consequenties te voorkomen. (Water)bodem (laten)opschonen. - Dode dieren (vis, vogels, e.a.) opruimen. - Schade aan taluds of waterkering (laten) herstellen. - Baggeren van waterbodem/oeveren - Verontreinigde begroeiing verwijderen. - Schakel Adviseur Gevaarlijke Stoffen van Brandweer in. - Restverontreiniging onderzoek. - Verversen - Doorstroming bevorderen - Zuurstof inbrengen (Beluchten in ochtend meest effectief).
Het waterschap is niet bij alle bovenstaande maatregelen de partij die er uitvoering aan dient te geven. Bij een aantal staat een letter tussen haakjes achter met de verantwoordelijke uitvoerder: - b = bergingsbedrijf - g = gemeente - t = terreineigenaar - m = milieukundig gespecialiseerd bedrijf		

4.2.4 Mogelijke knelpunten bij het oplossen

- Overlast en risico voor de volksgezondheid (vooral in bewoond gebied).
- Onbekend wie verantwoordelijk is voor de lozing.
- Verontreiniging verplaatst zich snel.
- Vluchtige stoffen die kunnen neerslaan tijdens het blussen van een brand of via regen.
- Er kan een botulisme-explosie optreden.
- Crisis bij bedrijf wordt niet gemeld.
- Tankauto die gekanteld is in de watergang is de oorzaak van de olielozing. Schakel hiervoor het benodigde netwerk in.
- Schakel het benodigde netwerk in om de tankauto te verwijderen uit de watergang. Voor ontbrekende informatie over de tankauto, neem contact op met de gemeente.
- Olie-absorberend materiaal is onvoldoende, omdat de olielaag te dun is.
- Watergang is te snelstromend om olie-absorberend materiaal te kunnen gebruiken.
- Via een gescheiden rioleringsstelsel komt olie in de beek. Informeer WBL en de desbetreffende gemeente om het zuiveringsproces te ontzien.
- Indien bovenstroomse (buitenlandse) bron: onduidelijk welke organisatie aanspreekpunt is of meer informatie heeft.

5 Nazorg

Zodra de bestrijding is afgerond, kan het in bepaalde gevallen noodzakelijk zijn om nog nazorg te verrichten. Hierbij moet gedacht worden aan het uitvoeren van toezicht of een herstelactie door derden (gemeente, bedrijf of andere verantwoordelijke) naar behoren is afgerond. Daarnaast is het van belang om de leerpunten van de calamiteit in kaart te brengen binnen het waterschap en met netwerkpartners en om de belangrijkste verbeterpunten toe te passen. Deze evaluatie vindt plaats volgens de richtlijnen opgenomen in het Crisisplan WL.

Analyseresultaten (indien vrijgegeven), van het afgevoerde en bemonsterde afvalstof door derden, kunnen opgevraagd worden via team Toezicht en Handhaving.

Nazorg gericht op bestrijdingsmaatregelen

Het toezicht bij bestrijdingsmaatregelen zal zich hoofdzakelijk richten op het volgende:

- is alle verontreiniging voor zover nodig verwijderd;
- het monitoren van het herstel van het oppervlaktewater;
- het doorspoelen van de watergang;
- het uitvoeren van een waterbodempkwaliteitsonderzoek;
- overleg over mogelijke structurele maatregelen ter voorkoming van steeds terugkerende incidenten;
- wie is aansprakelijk voor de calamiteit in verband met mogelijk kostenverhaal; schadeherstel van bijvoorbeeld talud of waterkering.

Psychosociale nazorg

In het calamiteitenplan is ook aangegeven dat het waterschap belang hecht aan goede nazorg voor zijn medewerkers. De wijze waarop hier invulling aan wordt gegeven wordt vastgelegd in ARBO-procedures van het waterschap.

Juridische afhandeling

In het geval van calamiteiten op het vlak van waterverontreiniging is met name aandacht nodig bij de juridische afhandeling waar het de volgende zaken betreft:

- (Acute) bestuursdwang;
- Aansprakelijkheid (schadeclaims en kosten)

De buitengewoon opsporingsambtenaren van het waterschap verzorgen de strafrechtelijke kant van een calamiteit in samenwerking met politie en het Openbaar Ministerie.

Voorlichting

In het geval van calamiteiten met (mogelijke) gevaarlijke stoffen is voorlichting een belangrijk aandachtspunt. De technische bestrijding kan gemakkelijk alle aandacht opeisen. Het is de taak van het Waterschap Operationeel Team (WOT) en team Crisiscommunicatie om juist dan ook voorlichting/communicatie aandacht te geven en te zorgen voor afstemming op dit vlak met de andere betrokken netwerkpartners als gemeente en hulpdiensten binnen de veiligheidsregio.

6 Documentatie

Dit hoofdstuk bevat een overzicht van alle relevante deelplannen, instructies en illustraties ten behoeve van de bestrijding van waterkwaliteitsincidenten. De namen van de documenten bevatten een koppeling naar Govermaxx. Werkt de koppeling niet, dan zijn de documenten te raadplegen met de aangegeven documentnummers.

Naam en link	Documentnummer of website
Contractpersonen extern	WLDOC-1816675345-4704
Contactpersonen achterwacht en werkvoorbereider	WLDOC-1816675345-4705
De belijst adviseurs waterkwaliteit	WLDOC-421169432-6898
Umweltalarmplan (Kreis Heinsberg/Bezirksregierung Köln)	WLDOC-2066690340-12496
Instructiekaarten CBP Waterkwaliteit	WLDOC-421169432-6897
Illustratie opbouw crisisorganisatie bij waterkwaliteitsincidenten	WLDOC-903751146-5817
Crisiscommunicatieberichten ten behoeve van waterkwaliteitsincidenten	<i>Worden door Communicatie aangeleverd en zijn naar verwachting gereed in Q2 2023.</i>
Bestuurlijke netwerkkaart oppervlaktewateren en keringen	https://nipv.nl/wp-content/uploads/2022/03/20181010-IFV-BNK-3-Oppervlaktewater-en-waterkering.pdf
Protocol Afstemming Chemische Calamiteiten Kanalen.pdf	WLDOC-903751146-5955
Protocol Omgaan met publieksagressie	2020-D122134
Nationaal meetplan voor metingen in water bij nucleaire ongevallen revisie 2021.pdf	WLDOC-903751146-3702
Draaiboek botulisme bestrijding.pdf	WLDOC-1816675345-4667
Blauwalgenprotocol 2020 RIVM.pdf	WLDOC-903751146-5959
Blauwalgen monitoringsprotocol tijdens droogte in overige wateren.pdf	WLDOC-1878572058-38579
4c LANDELIJK PROTOCOL DRUGSAFVAL.pdf	WLDOC-903751146-5965

Werkafspraken - opruimen kadavers wilde dieren (muskus en beverratten).pdf	WLD0C-397452609-16188
Werkafspraken - opruimen kadavers landbouwdieren.pdf	WLD0C-397452609-16187
CET-md brochure	WLD0C-1816675345-4794
CET-md factsheet + alarmkaart	WLD0C-1816675345-4795
CET-md alarmkaart	WLD0C-1816675345-4796

Bijlage I Afkortingen

AGS	Adviseur Gevaarlijke Stoffen
CBP	Calamiteitenbestrijdingsplan
CET-md	Crisis Expert Team milieu en drinkwater
CoPI	Commando Plaats Incident
GIM	Geografisch Informatiemedewerker
IDM	Informatie, Data & Monitoring
IM	Informatiemanager
ICO	Informatiecoördinator (waterschap)
IVJ	Inspectie Veiligheid en Justitie
IW	Incidentenwacht
LCMS	Landelijk Crisis Management Systeem
MOD	Milieu Ongevallen Dienst
OM	Openbaar Ministerie
OvD-W	Officier van Dienst Water
RWS	Rijkswaterstaat
RWZI	Rioolwaterzuiveringsinstallatie
WAT	Waterschap Actie Team
WBL	Waterschapsbedrijf Limburg
WL	Waterschap Limburg
WMCN	Watermanagement Centrum Nederland
WML	Waterleiding Maatschappij Limburg
WOT	Waterschap Operationeel Team
WVB	Werkvoorbereider

Bijlage II Instructie monstername

Monstername buiten kantoortijden

- Juridische redenen (veroorzaker is bekend): Piket Toezicht & Handhaving (T&H) bellen. Dit zijn verzegelde monsters. T&H zorgt ervoor dat de monsters gekoeld bewaard worden totdat zij tijdens kantoortijden naar AWS-Normec bellen om het monster af te halen op één van de drie WL-locaties en geeft bij het laboratorium van Eurofins aan op welke stoffen het monster geanalyseerd moet worden. AWS-Normec regelt het transport naar het laboratorium van Eurofins.
- Vermoeden incident/calamiteit: Strukton (samenwerking met Antea Group) bellen. Buiten kantoortijden kan altijd opdracht gegeven worden aan Strukton om met spoed analyses uit te voeren.
- Voor eventuele ondersteuning kunnen de volgende overheidsorganen op afstand geraadpleegd worden voor kennis/advies: Helpdesk Water (RIVM), Crisis Expert Team milieu en drinkwater (CET-md), Inspectie Justitie en Veiligheid (IVJ), Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT).

Monstername binnen kantoortijden

Algemeen monstername bedrijf (AWS-Normec, huidig in 2023)

- De adviseur Waterkwaliteit bepaalt welke meetpakketten geanalyseerd moeten worden.
- Dit geeft de adviseur door aan het monsternamebedrijf (IDM heeft contactpersonen) via een telefoontje en een mail voor de administratie naar monsternemer en werkvoorbereider.
- De monsternemer zorgt dat het in de planning bij Eurofins terecht komt.

Geen AWS-Normec

Als AWS-Normec geen flessen of tijd heeft dan moet er gekeken worden naar het kopje **‘monstername buiten kantoortijden’**.

Geen standaard meetpakket

Bel naar Eurofins, daarna andere labs:

- Aqualab zuid haalt dagelijks monsters op in Zuid-Limburg en zorgt voor snelle analyses.
- Rijkswaterstaat voor metalen (lage detectiegrens). Transport is anders (Lelystad).

Tijdsduur van monstername tot analyseresultaten

- Spoed: 1 tot meerdere dagen (afhankelijk van de te analyseren stoffen).
- Regulier: 2 weken.

Opslag analyseresultaten

De analyseresultaten van bemonsteringen van het oppervlakte-, afval- en grondwater en waterbodembodem worden opgeslagen in de waterkwaliteitsdatabase Dawaco door de vakspecialist waterkwaliteit van IDM.

Nieuwe meetpuntcode (Benader IDM; vakspecialist waterkwaliteit/ecologie)

Controleer Geoweb: Als locatie bekend is, dan wordt direct een meetpunt aangemaakt. Dus geen aparte incidentcodes, maar codes die direct in Dawaco terecht kunnen komen.

Opbouw code: OJEKE900 (O staat voor Oppervlaktewater, dan 4 letters beek, eindigt met 3 nummers die de plaats aangeven: dicht bij 0 is bij de bron en 999 is bij de monding).

Wat moet er bemonsterd worden?

De werkvoorbereider/incidentenwacht overlegt met de adviseur Waterkwaliteit of er een monster genomen moet worden en waar én wat er moet worden gemeten. Denk aan steekbemonstering, mengmonsters, oppervlaktewater, waterbodem, bovenstrooms en benedenstrooms.

- Kadavers: Draaiboek botulisme bestrijding (zie WLDOC-1816675345-4667).
 - De inspecteur verzamelt de kadavers en maakt hierbij gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen, zie werkafspraken in hoofdstuk 6.
 - **Onderzoek naar kadaver** Hiernaast stuurt de inspecteur enkele (in afstemming met de WUR) exemplaren op naar het CDI in Lelystad voor bacteriologisch onderzoek en om te checken of het gaat om botulisme en welke soort. Als het niet direct opgestuurd kan worden, moet het kadaver gekoeld bewaard worden.
 - <https://www.wur.nl/nl/Onderzoek-Resultaten/Onderzoeksinstituten/Biovetinary-Research.htm>
- Oppervlaktewater:
 - De werkvoorbereider en/of inspecteur bespreekt met de adviseur Waterkwaliteit op welke stoffen geanalyseerd dient te worden. Hiernaast geven **de instructiekaarten** ook een indicatie waarop geanalyseerd kan worden.
- Waterbodem/sanering:
 - Via de volgende link kom je bij de 'standaardpakketten'.
<https://sikb.nl/doc/BRL9335/Stoffenpakket%20080604.pdf> Het doel van het stoffenpakket is het bevorderen van de efficiency en eenduidigheid in bodemonderzoek. Het standaardpakket beschrijft het minimumpakket aan te meten stoffen voor het milieu-hygiënisch (water)bodemonderzoek. Dit betekent dat in situaties waarbij er sprake is van een specifieke verdenking van (water)bodemverontreiniging, het standaardpakket dient te worden uitgebreid met de voor die locatie verdachte stof(fen). Hiertoe is uitvoeren van een deugdelijk vooronderzoek altijd noodzakelijk
 - Standaardpakket Waterbodem en baggerspecie uit zoet Rijksoppervlaktewater, blijvend binnen zoet Rijksoppervlaktewater (vanaf 1 juli 2008). Deze lijst bestaat o.a. uit zware metalen die nodig zijn bij het afvoeren van de bodem.
 - PFAS moet ook altijd apart meegenomen worden. PFAS is een verzamelnaam voor een analyse (diverse stoffen) die aanvullend of separaat wordt uitgevoerd op de monsters genomen uit de bodem of partij grond. Er geldt namelijk een speciale wet- en regelgeving met betrekking tot hergebruik van PFAS-houdende grond (en baggerspecie). Met als consequentie dat alle vrijgekomen grond dient te worden onderzocht voordat deze mag worden vervoerd.
 - Als de lozing bekend is, laat de waterbodem dan ook daar op analyseren. Onderstaand twee voorbeelden:
 - Bij mestlozing dient ook op nutriënten te geanalyseerd te worden: fosfor, oplosbaar nitraat, oplosbaar ammonium, Kjeldahl-stikstof, opgelost sulfide en ijzer. Wanneer het geloosde gewasbeschermingsmiddel bekend is, moet er ook geanalyseerd worden of dit middel ook in de bodem terecht is gekomen. Analyseer dus op het geloosde gewasbeschermingsmiddel en het mogelijke (toxische) afbraakproduct van het middel.

Bijlage III De Bellijst Adviseur waterkwaliteit

Op 3 januari 2023 is de Bellijst Adviseurs waterkwaliteit van start gegaan. De aanleiding hiervoor was dat medewerkers in het veld behoefte hebben aan advies van een vakspecialist. In 2022 waren er twee vakspecialisten die bij waterkwaliteitsincidenten advies konden verlenen. Dat is onvoldoende om adequaat te kunnen reageren bij dit soort incidenten. Het management heeft daarom besloten een bellijst in te stellen met bestaande uit vakspecialisten Waterkwaliteit en Ecologen.

Bellijst Adviseurs waterkwaliteit

Bij een waterkwaliteitsincident (in de lijn) staan de inspecteur en de werkvoorbereider centraal (beiden van Areaalbeheer). Buiten kantoortijd zijn dat respectievelijk de Achterwacht en de Incidentwacht. Ook een toezichthouder kan betrokken zijn.

Als deze mensen advies nodig hebben bellen ze een adviseur Waterkwaliteit van de bellijst. Hiervoor kijken zij in de lijst naar de regio waar de adviseurs werkzaam zijn en de beschikbaarheid van de adviseurs.

De adviseur geeft advies vanuit zijn/haar kennis en ervaring. Als het nodig is gaat de adviseur ter plaatse om samen met de inspecteur de situatie te beoordelen.

De inspecteur overlegt met de werkvoorbereider en samen plannen ze maatregelen. Het advies van de adviseur wordt meegewogen, maar hoeft niet te worden opgevolgd als daar goede redenen voor zijn. De adviseur neemt niet het probleem over en gaat het ook niet oplossen.

Taken van de adviseur Waterkwaliteit op de bellijst

De adviseur Waterkwaliteit op de bellijst heeft de volgende taken:

1. Het geven van inhoudelijk advies over de oorzaak en gevolgen van het incident en maatregelen ten behoeve van de incident-/calamiteitenbestrijding.
2. Het geven van advies over de te analyseren parameters in watermonsters en waterbodemmonsters.
3. Het beoordelen van analyseresultaten van de watermonsters en waterbodemmonsters.
4. Het beantwoorden en uitzetten van vragen van betrokkenen zoals team systeemontwikkeling en –instandhouding en Toezicht & Handhaving.
5. Het duiden van de situatie ten aanzien van de incident-/calamiteitenbestrijding en het actuele situatiebeeld.
6. Het meedenken over:
 - De veiligheid van medewerkers en omwonenden;
 - Het al dan niet inschakelen van Toezicht en Handhaving;
 - Het informeren/alarmeren van het netwerk (zowel intern als extern).

De adviseur is politiek sensitief. In deze context wil dat zeggen dat de adviseur onder andere meedenkt over eerdere soortgelijke incidenten (op dezelfde locatie), media-aandacht, integriteitsissues en het adviseren over het informeren van de desbetreffend bestuurder.

Wie kan er bellen en wanneer?

Inspecteurs (Achterwachten), werkvoorbereiders, Incidentenwachten en toezichthouders kunnen een beroep doen op de adviseurs als er advies nodig is bij een incident op het gebied van waterkwaliteit. Denk hierbij aan waterkwaliteitskwesties bij brand, lozingen (zoals overstorten, leidingbreuk, etc.), meldingen over kleur, geur, olie, drijfslagen, algenbloei, schuim, pH, zuurstof, dode dieren (zoals vis en vogels) of dode planten.

De bellijst is bedoeld voor incidenten met een *urgent* karakter. Dat wil zeggen: er is *nu* iets aan de hand. Let op: de adviseurs hebben geen piket!

Waar is de bellijst niet voor?

Deze bellijst is niet voor waterkwaliteitskwesties zonder urgent karakter, zoals vragen over waterkwaliteit komend van bestuurders, medewerkers, burgers of andere derden. Daarvoor is het adviesloket (<https://eef.waterschaplimburg.nl/umbraco/weten-regelen/adviesloket-areaalbeheer-nieuw/>). Ook kan er natuurlijk gemaïld worden bij niet urgente adviesvragen.

Bijlage IV Aandachtspunten

Algemene aandachtspunten

Deze algemene aandachtspunten bieden handvaten voor de Incidentenwacht, werkvoorbereider en de adviseur Waterkwaliteit:

- Overweeg wie er geïnformeerd moet worden (zie par. 2.1).
- Achterhaal de eigenaar voor het verhalen van de gemaakte/ te maken kosten.
- Bestuurlijke gevoeligheid beoordelen:
 - Hebben zich op deze locatie vaker vergelijkbare incidenten voorgedaan?
 - Is er sprake van media-aandacht of is er op deze locatie eerder media-aandacht voor geweest?
 - Moet de betreffende bestuurder hierover worden geïnformeerd?
- Schakel Toezicht & Handhaving in wanneer de veroorzaker bekend is.
- Stem af of er opgeschaald moet worden (zie hoofdstuk 3).

Aandachtspunten beoordeling incident

De inspecteur bepaalt in samenspraak met de werkvoorbereider en de adviseur Waterkwaliteit of er sprake is van een incident. Deze beoordeling hangt af van verschillende aspecten, zie onderstaande punten. In de praktijk kan ook contact worden gezocht met een hydroloog, om bijvoorbeeld een vrachtenanalyse te kunnen maken.

Om welke stof(fen) gaat het?

- Wat is de toxiciteit van de stof (zie instructiekaarten)?
- Wat zijn de normen?

Bij een bekende oorzaak:

- Wat is de schatting in het veld van het debiet/volume van de 'lozing' of 'ongeval' in l/min.
- Wat is de te verwachten duur?

Achtergrondwaardes

- Debiet van het bovenstroomse waterlichaam (CRK/FEWS/navragen bij hydroloog)
- 'Normale' historische meetwaardes bekijken in Dawaco (Waterkwaliteitsdatabase).
 - Verschilt deze waarde met de metingen bij het incident? (Zowel boven -als benedenstrooms)
- Weersverwachting.
 - Gaat de verontreiniging verdund worden komende dagen?

Beoordeling

- Wat vertelt een korte vrachtenanalyse vanuit bovenstaande gegevens over de ernst van het incident? Moet er acuut gehandeld worden?
- Zie instructiekaarten hoofdstuk 6 voor maatregelen en veldwaarnemingen.

Einde